Доброволчеството като възможност за подпомагане на професионалната реализация

Volunteering as an opportunity to support professional realization

Стилиана Петрова¹, Жана Рангелова², Красимира Лалева³

¹Магистър по здравен мениджмънт от Медицински университет – Варна

²Катедра по икономика и управление на здравеопазването, Медицински университет – Варна

³Катедра по социална медицина и организация на здравеопазването, Медицински университет – Варна

Stiliana Petrova¹, Zhana Rangelova², Krasimira Laleva³

¹Master in Health Management at the Medical University Varna

²Department of Economics and Health Care Management, Medical University Varna

³Department of Social Medicine and Health Care Organization, Medical University Varna

Резюме: Доброволчеството е един сектор с голям потенциал както за подпомагане на обществени каузи в различните сфери, така и за личностното и професионалното развитие. В общественото мнение доброволчеството се свързва предимно с безплатния труд за обществото, алтруизма и развитието на личността, но се пропуска неговата роля в изграждането на ценни нагласи и качества, приложими в професионалното развитие.

Ключови думи: доброволчество, алтруизъм, професионално развитие, професионална реализация

Abstract: Volunteering is a sector with great potential which aims to support public causes in different spheres as well as personal and professional development. According to public opinion, volunteering is primarily associated with free work for society, altruism and personal development, but its role in building up valuable attitudes and qualities which are applicable to professional development is missed.

Keywords: volunteering, altruism, professional development, professional realization

Въведение

Доброволчеството е важен аспект от социалния живот. То е високо ценена дейност в развитите страни, в т.ч. и при кандидатстване за работа. Тази негова страна започва да се осмисля и у нас, макар и в недостатъчна степен, от широката общественост. България е на едно от последните места по доброволчество в Европа. Кампанията „Доброволчеството е ценност“, инициирана от TimeHeroes.org – най-голямата платформа за доброволчество в България, цели да промени това. На нейния сайт е публикувана Декларация на група работодатели в България – лидери в своите области, в която се подчертава, че доброволчеството е лична кауза, но и ценен опит. Доброволствайки, човек развива

важни умения като отговорност, организация, работа в екип, комуникация. Работодателите поемат ангажимент да вземат предвид доброволческия опит при набиране на кандидати за работа, както и да развиват и подкрепят доброволческата култура в рамките на своите организации.

Резултати и обсъждане

През последните години се наблюдава увеличаване на броя на активните доброволци и доброволчески организации в ЕС. ЕК провежда активна политика, стимулирайки развитието на доброволчеството. 2011 г. беше обявена за година на доброволческата дейност. Изследвания на Евробарометър показват, че хиляди граждани на

различни държави в Европа работят на доброволни начала в стотици различни организации с разнообразни сфери на действие. На първо място е хуманитарната помощ (37%), следвана от здравеопазването (32%), образованието и обучението (22%), околната среда (22%), защитата на правата на човека (21%), социалното приобщаване на гражданите в неравностойно положение (21%). Европейската комисия работи за популяризирането на доброволчеството сред младите хора, особено с цел да насърчи доброволческата дейност през граница. Повече от 4000 доброволци годишно извършват доброволческа дейност в чужбина. Тя цели да развива солидарността и толерантността между младите хора. Европейската доброволческа служба се осъществява от партниращи си организации с определен правен статут, които са акредитирани да приемат и/или изпращат доброволци. Европейската доброволческа служба (ЕДС) е дейност от програма Еразмус+(2014–2020). По отношение на правната рамка, в повечето държави-членки на ЕС за доброволчеството или е приет отделен закон, или е урегулирано през други закони. В България все още не е приет закон за доброволчеството. Ключов момент при регулирането на доброволчеството е, от една страна, как да се защитят правата на тези, които извършват доброволческа дейност и да не се злоупотребява като цяло с доброволчеството, а от друга страна, това регулиране да е в оптимални граници, за да не отнема или ограничава гражданската инициатива.

В рамките на национално проучване, проведено през 2013 г. от Национален алианс за работа с доброволци (НАРД), като част от дейностите по проект „Доброволчеството – ключов фактор за развитие на общностите“, е отчетено високо ниво на доброволчеството. Най-активни в доброволчеството са хората от средните и най-големите градове (67%). Разликата обаче между най-ниските и най-високите резултати е незначителна (2%), което показва, че както в малките, така и в големите населени места има добри условия за полагане на доброволен труд. Същото изследване показва, че няма значителни разлики в проучените нагласи по населени места. В България най-предпочитани от доброволците са: дейностите по опазване на околната среда, подпомагането на деца и различни

социални кампании. Впечатление прави, че в селата сферата на културата е много по-обичайна сфера за доброволчество. Това вероятно се дължи на факта, че поради ограничените културни мероприятия в селата често тези дейности се осъществяват от самите жители под формата на доброволни групи, насочени към съхранение на местното културно и фолклорно наследство.

Като всяко важно социално явление доброволчеството в България става все по-популярно и заема все по-важно място в обществото. Целите за развитието на младежкото доброволчество са заложили в Националната стратегия за младежта 2010 – 2020, като най-важна е насърчаване на младежкото доброволчество от държавата и общините. Друга важна цел е създаване на повече доброволчески възможности за младите хора, особено за трансгранична мобилност, чрез по-пълно използване на средствата по програмата на ЕК „Младежта в действие“. В резултат на това се очаква увеличаване броя на българските младежи, участващи в международното младежко доброволчество и увеличаване броя на доброволците в България.

Варна е първата община в страната, която отделя средства от Общинския бюджет за развитието на младежкото доброволчество. Общинският съвет на град Варна чрез своя наредба регламентира функционирането на доброволческата служба в общината. С наредбата са определени условията и редът за включване на варненски неправителствени организации и доброволци в Младежка доброволческа служба, уредени са правата и задълженията на доброволците, отпускането и отчитането на финансовите средства за доброволците. Основната цел на Младежката доброволческа служба е да мотивира младите хора да участват в обществено полезни дейности. Финансирането на дейността на Младежката доброволческа служба се залага в програма „Младежки дейности и спорт“ на Община Варна. На 09.12.2011 г. организациите, обединени в „Младежки форум за партньорство с местната власт“ и община Варна, представлявана от кмета, сключиха споразумение да осъществяват в тясно взаимодействие общинската политика въз основа на принципите на Европейската харта за участието на младите хора в живота на общините и регионите.

На 26 февруари 2015 г. европейският парламент награди доброволците от варненския Социално учебен професионален център, които бяха избрани за „Европейски гражданин на годината“, за активното им участие в почистването на пострадалия от летните наводнения на 2014 г. варненски квартал „Аспарухово“.

Доброволчеството е широко приложимо за решаването на широк кръг проблеми в много области на обществото: опазване на околната среда, социално подпомагане, образование, здравеопазване, култура, комунални дейности, опазване на обществения ред и др. Участвайки в доброволчески дейности, хората възпитават в себе си социална отговорност, изграждат се като социално отговорни членове на обществото, развиват в себе си съпричастност и готовност за оказване на помощ на други хора и общности. Наред с това, доброволчеството все повече се превръща и във важно средство за преодоляване и намаляване на безработицата, особено сред младите хора. Чрез доброволческите практики младите хора могат да подобрят социалните си умения, уменията за работа в екип, уменията за разрешаване на проблеми и конфликти, както и да развият качества като отговорност, общителност, самочувствие, лидерство, организационни умения, качества, които са много ценни във всяка професионална среда. Разглеждано по този начин, доброволчеството е механизъм и за професионална реализация. Доброволчеството дава умения за засилване на индивидуалния контрол над собствения живот. И все повече млади хора решават да се възползват от неговите възможности.

Едно от предимствата на доброволчеството е възможността за придобиване на ценен опит, който би могъл да подпомогне професионалния избор и бъдещата професионална реализация на личността.

Доброволчеството, в контекста на обучение и развитието, има принос към процеса на индивидуалното учене в допълнение към поформализираните форми на обучение, организирани и осъществявани от образователните институции и бизнеса.

Уменията, които доброволческата дейност може да развие, са толкова многообразни, колкото и самият доброволчески опит. Възможностите са безкрайни, но правейки опит да ги

систематизират, изследователите извеждат на преден план следните области: умения, които са специфични за определен вид трудова дейност; умения с по-общ характер, които са важни за всяка трудова дейност или за различни видове трудова дейност.

Уменията, които се посочват от работодателите като ценни, включват комуникация, лидерство и работа в екип, критично и аналитично мислене, решаване на проблеми, организационни умения и умения за самоорганизиране. Често младият кандидат за работа има адекватно портфолио от технически и специфични за работата умения, но му липсват основни умения и поради това бива заменен от човек с повече опит. Голяма част от основните умения не се научават в аудиторията. Придобиването на някои от тях зависи от личностните особености, от заложените и талантите, както и от потребността да се упражняват в реална работна среда, с цел израстване в професионалното развитие. Други могат да се формират единствено в практиката (учене чрез преживяване), а някои зависят от опита и многообразието на дейностите.

В съвременната бизнес среда от служителите се очаква да бъде добър в разнородни дейности: от писане на текст до работа с числа, работа с документи, графики и таблици; той трябва да може да работи отлично с компютър, да мисли бързо в процеса на взимане на решения, да умеє да работи в екип и да бъде в състояние да използва умно ресурсите. Служителят, придобил опит в рамките на доброволчество, е по-добре подготвен за работа с времеви ресурси, ориентация в работната среда, организационна култура, възможност за адаптиране към различни правила и процедури и т.н. Девизът на съвременния свят е „Учение през целия живот“. Доброволчеството напълно отговаря на този девиз и увеличава конкурентоспособността на съвременния служител.

Друг важен аспект на доброволческата дейност се отнася до ефекта ѝ върху нагласите, поведението, ценностите, както и до психосоциалните аспекти на здравето. Търсенето на работа може да се превърне в неприятно, дори в пораждащо стрес преживяване, ако човек не е устойчив и не е уверен в собствените си качества и умения. Доброволчеството създава чувство за уве-

реност и вдъхва самочувствие; то създава много важно усещане за необходимост и полезност младежи, които за значителен период от време остават без работа, започват да развиват чувството, че не са необходими, и именно доброволството може да бъде начин за преодоляване на самоизолацията, характерна за профила на обезкуражените безработни лица. От друга страна, ефектът, който доброволството има върху нагласите и поведението, е изключително важен за търсенето и намирането на професионална реализация. Пригодността за заетост, конкурентоспособността на пазара на труда се укрепват от развиването на ключови умения, придобити в доброволческите дейности, а не в самотата на социалната изолация.

Доброволството представлява един от възможните инструменти за осъществяване на професионалните стремежи върху развиването на умения. Тези процеси на себеразвитие се подсилват взаимно, придобиването на умения дава увереност, което от своя страна стимулира желанието за развитие и учене и придобиване на повече умения. Уменията обаче не е задължително да бъдат тясно професионални, но и такива, които са свързани с широка гама от качества от точност и готовност за оставане след работа до възможността да бъдеш широко скроен, с отворен ум и готовност за учене. Доброволството като процес на учене дава много механизми за професионално и лично развитие.

Доброволството е ценно и в друго отношение – то може да играе ролята на пробен период за правилността на професионалния избор и да предостави възможност за изследване на предпочитанията в практиката. По този начин доброволството подпомага професионалното ориентиране, провеждано в образователните институции и кариерните центрове. Много млади хора изпитват несигурност по отношение на професионалната си реализация, а съвременният свят предлага множество възможности за кариера, което прави избора още по-труден.

Доброволството може да се приеме като важен посредник между младите хора в началото на тяхната кариера и пазара на труда. И не само за тях преквалификацията успешно може да протече чрез ангажиране в доброволческа дей-

ност, дори едновременно с работа на пълно работно време такава възможност дава например епизодичното доброволчество. В този смисъл доброволството е инструмент за себеразвитие или откриване на допълнителни таланти и умения. Много често се случва така, че доброволецът започва да работи за организацията, в която преди това е бил доброволец. В други случаи той се превръща в неразделна част от екипа и във важен елемент от екипната дейност.

От друга страна, доброволството може да се разглежда и като инструмент за създаване на нови работни места. Понякога определен вид услуга първоначално се разработва от доброволец и впоследствие правителството или други доставчици на услуги започват да я предоставят с нарастването на разбирането, че услугата е жизнено важна за общността. Младежи с интерес към предприемачеството могат да придобият ценен опит чрез включване в краткосрочни доброволчески дейности в малки и средни предприятия. Именно в малките и средните предприятия може да се усети духът на предприемачеството и младите хора с интерес в бизнеса могат да преминат и практическо обучение за всички аспекти, които имат отношение към бизнеса.

Когато става дума за младежката пригодност за заетост, въпросът с недостига на умения поради липса на професионален опит допълнително допринася за уязвимостта на младите хора на пазара на труда. Много младежи, завършващи образованието си, не са в състояние да отговорят на изискванията на работодателите, особено когато се отнася до наличието на трудов стаж. Доброволството е една от практиките за преодоляване на това състояние. Чрез него младите хора могат да се превърнат в уверени в своите компетенции и практически умения кандидати за работна позиция.

Възможностите на доброволството за осигуряване на плавен преход между образованието и пазара на труда, за завръщане в света на труда или за промяна на кариерната траектория са насочени към уменията и опита, който доброволецът формира или доразвива. Най-общо казано, доброволството подпомага развиването на основни трудови умения; трудов опит в специфична област; възможност да се получи референция, препоръка при кандидатстване за

работа; придобива се самоувереност и се формира отговорност; включване в специфични обучения и други. По този начин младежите постигат реални резултати и по-добро разбиране за себе си и своя потенциал. В този ред на мисли доброволството може да се разглежда като механизъм за формиране и развитие на пригодност за заетост – умения и качества, необходими за професионалната реализация; като осъществяващо пряка връзка с процеса на търсене и намиране на работа; като трамплин за започване на самостоятелен бизнес, предприемачество.

Доброволството подпомага личностното и професионалното развитие и по този начин изпълнява ролята на механизъм за навлизане на пазара на труда.

Хората, които търсят работа, особено младите хора, често срещат трудности и остават разочаровани, тъй като едно от изискванията на работодателите е наличието на трудов опит. Някога доброволческият опит, вписан в автобиографията, се е възприемал като показател за добро гражданство, а не като доказателство за професионален опит. С промяната на разбирането за доброволния труд, с включването на повече хора в разнообразни доброволчески дейности се променя и гледната точка. В днешно време в публичния и частния сектор съществува практиката за признаване на доброволческия опит като фактор, който трябва да се взема предвид при оценка на уменията, опита и квалификацията на кандидатите за работа. Доброволческото портфолио може да бъде определящо за резултата при кандидатстване за определена позиция, особено ако квалификациите на потенциалните кандидати са сходни по между си. Експеримент, проведен от най-голямата платформа за доброволчество в България TimeHeroes.org, показва, че при подаването на две автобиографии със сходен професионален опит до общо 77 обяви за работа, кандидатът, включил доброволческия си опит в автобиографията, е получил 85% повече обаждания от работодатели в сравнение с кандидата без такъв опит.

Много хора, които са изгубили своята работа, са изправени пред още една трудност – решението да променят изцяло кариерния си път. Чрез възможностите на доброволството те могат да формират нов поглед и позициониране

в нова професионална обстановка. Професионалната преквалификация и кариерното развитие чрез доброволството дава възможност на хората да тестват своите интереси, да изпробват, да открият дали наистина са подходящи за определена професионална област, преди да се ангажират с дълъг период на придобиване на професионална квалификация и инвестиране на значителни разходи за този вид промяна. Кариерното развитие чрез доброволството е шанс да се тренират уменията и да се поддържа професионалното ниво от хора, неудовлетворени от своята кариера. Като предоставят своите квалификации и професионални компетенции при реализирането на доброволческа дейност, хората, решили да променят кариерата си, разширяват своите професионални перспективи и проучват нови посоки на кариерно развитие.

Доброволството може да подкрепи и хората, които се пенсионират по-рано – някои може да не се нуждаят от заплата, но все още да имат желание да продължат да работят за известно време. Тези хора могат да предоставят богат опит и умения на доброволческите организации и могат да изпълняват ролята на ментори на доброволци.

Доброволческата дейност, упражнявана от безработни хора, става обект на научни изследвания и дискусии през последните десетилетия. Основанията за реализиране на проучванията е да се разбере каква роля би могла да има доброволческата работа в живота на безработните хора. Основните изводи се съсредоточават около твърденията, че доброволният труд заема много малка роля в живота на безработните, но тези, които го упражняват, смятат, че доброволческата дейност повишава себеувереността, запълва времето и дава възможност за придобиване и упражняване на различни нови знания и умения. Акцентът върху процесите на обучение и преквалификация, гъвкавостта и готовността за преминаване от един вид труд към друг променят гледната точка.

Доброволството като път обратно към платена работа осигурява опит и формира и затвърждава умения, които могат да се пренесат и използват на пазара на труда.

Сред хората, които се намират на кръстопът в своето кариерно развитие, попадат и такива, които получават обезщетения и са безработни от

няколко години. Съществуват редица примери за безработни, чийто предишен трудов опит е бил формиран на нискоквалифицирани работни места или като резултат от хаотична смяна на ниски по статус работни позиции. В един момент тези хора преразглеждат възможностите за бъдеща работа и се фокусират върху нещо, което би им осигурило достъп до стабилна работа с по-висок статус и по-добро заплащане. В този смисъл доброволчеството е добра възможност за запълване на автобиографията с придобитите умения и трудовия опит, което би им помогнало да си намерят по-добра работа.

Заклучение

Необходимостта от развитие на професионалните знания и умения, формиране и усъвършенстване на трудови навици, спазване на професионална етика и организационна култура поставя акцент върху интегрирането на работещи политики, програми и практики не само в контекста на връзката между бизнеса и образованието, но и в самата образователна система. Нейната ефективност все повече зависи от външни на училищните програми модели за учене през целия живот.

От своя страна младите хора също трябва да поемат отговорност за своето развитие, да инвестират в собствените си умения и да използват съществуващите национални и европейски инструменти, които биха улеснили процеса на намиране на работа.

Доброволчеството може да даде допълнителни възможности за по-добра реализация на студентите, особено на студентите от медицинските университети. Участието в доброволчески дейности ще подпомогне засилването на хуманния аспект на професията на медика, ще му помогне да бъде по-съпричастен и по-разбиращ проблемите на болните и страдащите не само от наученото в аудиториите, но и в реалния живот. Доброволчеството би било от голяма полза и за студентите по здравен мениджмънт, тъй като ще ги подготви да решават организационни, финансови, междуличностни и др. проблеми в сложна среда с ограничени ресурси и дефицит на време, което може да се окаже изключително ценно при упражняване на тяхната професия в условията на здравеопазването.

Литература

1. Венева Паунчева, Р. Доброволството е възможност активно да участваш в промяната на общността, средата, организацията, взаимоотношенията, http://www.dfbulgaria.org/2011/dobrovolchestvo_vuzmojnost_promiana_obshtnostta/
2. Григоров, Хр., България е единствената страна в Европа без Закон за доброволството, <http://bnr.bg/post/100800501/hr-grigorov-bulgaria-e-edinstvenata-strana-v-evropa-bez-zakon-za-dobrovolchestvoto>
3. Доброволството е ценност /Декларация на работодателите в България/, <https://timeheroes.org/volunteeringmatters/>
4. Доброволчество Анализи, изследвания, доклади, проучвания (2014), Информационен портал за неправителствените организации в България, <https://www.ngobg.info/bg/documents>
5. Доброволството като механизъм за професионална реализация, Е-списание Социална работа 2013 (1) брой 1
6. Доброволчество и солидарност между поколенията, Евробарометър, доклад, октомври, 2011
7. Доброволството помага за намиране на работа (2016), <https://www.ngobg.info/bg/news/102846-dobrovolchestvoto-pomaga-za-namirane-na-rabota.html>
8. ЕС възможности за доброволчество в Европа (2017), https://europa.eu/youreurope/citizens/education/volunteering/index_bg.htm
9. Ревизирана Европейска харта за участие на младите хора в живота на общините и регионите (2015), <https://rm.coe.int/168071b503>
10. Йотова И., Стажовете и периодът на доброволството трябва да се включат в общия трудов стаж, агенция Фокус, март 2011
11. Младежкото доброволчество в България, Фондация „Помощ за благотворителността в България“, 2010
12. Наредба на Община Варна за Младежка доброволческа служба
13. Национална стратегия за младежта 2010-2020, http://mpes.government.bg/Documents/Documents/Strategii/strategy_youth_2010-2020.pdf
14. Нови аспекти на доброволството проучване на нагласите сред действащи доброволци в България, Български център за нестопанско право, София, 2014
15. Проектозакон за доброволството, www.parliament.bg
16. „Правна уредба на доброволния труд в държави от ЕС“, законодателно проучване, www.parliament.bg
17. Сравнителен анализ на европейските практики и системи по отношение на доброволството, БЦНП ЕЦНП, 2005
18. Ragonnaud, Guillaume European Year of Volunteering 2011
19. Volunteering in The European Union (February 2010) Final Report

Адрес за кореспонденция:

Стилиана Петрова
Директор на детска ясла №2 „Моряче“,
ул. „Рупи“ № 2, Варна
E-mail: stelipetrova@mail.bg